

Kodin ikkunasta piirtyy ajan kuva

Jouni Tossavainen:
Kesäpäivä.
Romaani, 157 s. Like 2013.

Jouni Tossavainen *Kesäpäivä* on määritelty balladinomaiseksi yhdenpäivänromaaniksi. Kirjaa voi luonnehtia niin, mutta on se luokiteltu myös runoteokseksi. Voisi sanoa, että runo ohjaa proosaa. Proosa sanoo mitä, runo miten kirjoitetaan.

Kesäpäivä on kuin muistikuva tekijän äidistä 1960-luvun alun Pohjois-Savossa. Teos kulminoituu äidin saamaan kirjeeseen, jossa hänen isättömyytensä mysteeri aukeaa. Kysymys ”missä minun isäni perut?”, saa vastauksen. Kirje on isältä.

Samalla, kun kirja kertoo pienen perheen kesäisestä päivästä vuokramökin pihapiirissä, se kertoo äidin ajatuksista ja hahmottaa hänen mielenlaatuaan. Kirjan lopussa on äidin, Anjan, omia runoja. ”Tyttö voikukan varjosta” kirjoittaa, miten ”häkkilintu visertää näkyväksi tullakseen”. Keskitettyjä ja kirkkaita, aforistisiakin runoja luontoa ja arkea täynnä.

Kesäpäivä kuvaa pientilallisen perheen arkisinta arkea. Aika kiittää kuin ”hyvällä pyöräkelillä kevyttä alamäkeä”. Kaksi poikaa vie äidin huomion harmeineen sekä onnen hetkineen. Äiti tunnistaa kesän hellyyden, hän ”on itse koko maisema”, mutta jalat ovat maassa. ”Pysyvä onni toistolla.”

Hän elää näkyvien ja näkymättö-mien muistojensa ympäröimänä, ”äidin kyyneleet virtana isien humalat virkana”. Haaveeksi jäi oppikoulu, mikä ei estänyt häntä suuntaamasta kulttuuria kohti, ihastelemasta elokuvia ja lukemasta kirjoja. Oppia ja henkeä hän ammensi muun muassa Tolstoin *Anna Kareninasta*.

Pienen kylän paineet äiti kokee muiden lailla, pyykki on oltava narulla ajallaan. Elämän ankaruus ohjaa, ”kumpi unta töiden paino vai taivaan toivo”. Omatekemä rukous puskee silkkaa materiaa: leipä, aitta, vene, pottu, mutta myös pojat ja voikukka. Asenne kertoo, että eteenpäin mennään, mennään sitten soutuva tai huovaten.

Tarinaa elävöittävät siihen ripotellut oman aikansa nyt jo hupaisiksi muuntuneet mainoslauseet. Ne koristelevat kuvaa, mutta myös paljastavat nuoren äidin haluja ja kiinnostuksen kohteita kodin piirin ulkopuolelta. Osumia tarinaan sujahtaa myös lapsen muistista. Tuvan oven kahden rivin ääni on jäänyt mieleen: ”Toinen kahva kultainen kumahdus... lämmin tervehdys.”

Teoksessa huomiota herättää Tossavaisen ratkaisu kirjoittaa ilman predikaatteja. Vain suorissa lainauksissa on verbit. Uhkayritys palkitaan, virtuoositekniikka onnistuu. Rytmii jäntevöityy ja runollisuus kukoistaa. Ratkaisu tihentää ja kokoaa tekstin yhteen kuin pienen perheen arkensa keskellä. Voi siinä halutessaan tavoittaa heijastuman savolaiselle hengenelämälle tärkeästä virsirunoudestakin, veisuun iskevyydestä.

Kesäpäivä on eheä miniatyyriromaani. Dramaattiset, jyrkätkin nousut, kiihdytykset ja lempeä lepotila vaihtelevat. Kirjassa on elastinen rytmii, kansanrunon henki soinnuttaa kieltä, sana taipuu ja leiskuu. Iskevät kuvat roikkuvat kuin kehyksissä: ”Tyhjä sanko juoppona näpeissä.” Mutta syödessä nälkä kasvaa. Olisiko teosta voinut lihottaa ja lisätä ruutia, olisiko sen henki kestänyt sen? Vaikea sanoa.

Kirjailija on onnistunut maalaamaan äidistään ja omasta lapsuudestaan uskottavan ja kauniin kuvan. Näitä keskeisiä seikkoja ei sovi vähätellä, mutta tekijä tulee samalla muotoilleeksi kuvaa pientilallisten elämästä ja ajan hengestä isomminkin. Kun kirjassa näitä piirteitä ei toisen kustannuksella liioitella, tarinan uskottavuus on sitä tuntuvampi.

Matti Saurama